Class 9 SST
KV GUNUPUR (Winter homework)

Chapter-Constitutional Design
1. Explain the circumstances under which the Indian Constitution was made. How did the Constituent Assembly work?
2. Describe the major features of the Indian Constitution.
3. Why is the Preamble considered the guiding philosophy of the Constitution? Explain its key terms.
4. Why was it necessary to have a Constitution for independent India?

Chapter-Electoral Politics
1. Explain the process of conducting elections in India—from delimitation to declaration of results.
2. Describe the role and powers of the Election Commission of India.
3. Why are elections necessary in a democracy? Explain the importance of free and fair elections.

Chapter-Natural Vegetation & Wildlife
1. Explain the major types of natural vegetation found in India and the climatic conditions required for each.
2. Describe the characteristics and distribution of Tropical Evergreen Forests and Deciduous Forests.
3. Explain the importance of biodiversity in sustaining life on Earth.

Chapter-People as a Resource
1. Explain how human resources contribute to the economic development of a country.
2. Describe the importance of education in transforming population into a productive asset.
3. Discuss the impact of unemployment on the economy and society.
4. How does health play a crucial role in human resource development? Explain.

Chapter-Socialism in Europe and the Russian Revolution
1. Describe the conditions of workers and peasants in Russia before 1917.
2. Discuss the role of Karl Marx in shaping socialist ideology.
3. Explain the immediate causes that led to the 1905 Revolution in Russia.

KENDRIYA VIDYALAYA GUNUPUR
WINTER BREAK HOLIDAY HOMEWORK 2025-2026
CLASS – IX

Quadrilaterals:

1. Define: a) Parallelogram, b) Rectangle, c) Rhombus, d) Square, e) Trapezium, f) Kite
2. Draw one example of each of the above quadrilaterals and label all sides and angles.
3. Prove the following:
   a) A diagonal of a parallelogram divides it into two congruent triangles.
   b) In a parallelogram, opposite sides are equal.
   c) In a parallelogram, opposite angles are equal.
4. Decide whether each of the following quadrilaterals is a parallelogram. Give reason in each case.
   a) A quadrilateral whose opposite sides are equal.
   b) A quadrilateral whose opposite angles are equal.
   c) A quadrilateral whose diagonals bisect each other.
   d) A quadrilateral whose one pair of opposite sides is equal and parallel.
5. Prove: "The diagonals of a parallelogram bisect each other."
6. Prove: "If the diagonals of a quadrilateral bisect each other, then it is a parallelogram."

Heron's Formula:

7. State Heron's formula for the area of a triangle with sides a, b, c. Define the semi-perimeter.
8. Find the area of a triangle with sides 7 cm, 8 cm and 9 cm using Heron's formula.
9. The sides of a triangle are in the ratio 3:4:5 and its perimeter is 36 cm. Find the area of the triangle.
10. A triangle has sides 6 cm, 8 cm and 10 cm.
    a) Show that it is a right triangle.
    b) Find the area using $\frac{1}{2} \times$ base $\times$ height.
    c) Find the area again using Heron's formula and verify that the answers are same.[2]
11. A traffic signal board indicating "SCHOOL AHEAD" is in the shape of an equilateral triangle of side 30 cm. Find its area using Heron's formula.
12. The sides of a triangular park are 40 m, 32 m and 24 m. Find the area of the park using Heron's formula.[2]
13. The triangular side wall of a flyover has sides 122 m, 22 m and 120 m. Find its area. If advertisements on this wall yield ₹5000 per m² per year, how much will be earned in one year?
14. A slide has a side wall in the form of a triangle with sides 15 m, 11 m and 6 m. Find the area of the painted portion.
15. An isosceles triangle has perimeter 30 cm and each of the equal sides is 12 cm. Find the area of the triangle using Heron's formula.

Circles: Angles & Chords

16. Fill in the blanks:
    a) Equal chords of a circle subtend _____ angles at the centre.
    b) If two chords of a circle subtend equal angles at the centre, then the chords are _____.
    c) The angle subtended by an arc at the centre is _____ the angle subtended at any point on the remaining part of the circle.
17. In a circle with centre O, chords AB and CD are equal. Show that $\angle AOB = \angle COD$.
18. In a circle with centre O, $\angle POQ = 120°$. P and Q are points on the circle. A point R on the circle lies on the remaining part of the circle. Find $\angle PRQ$.
19. Fill in the blanks:
    a) Angles in the same segment of a circle are _____.
    b) The sum of either pair of opposite angles of a cyclic quadrilateral is _____.
    c) If the sum of a pair of opposite angles of a quadrilateral is 180°, then the quadrilateral is _____.
20. Prove: "The angle subtended by an arc at the centre is double the angle subtended by it at any point on the remaining part of the circle."
21. Prove: "Angle in a semicircle is a right angle."
22. In a cyclic quadrilateral ABCD, if $\angle A = 70°$ and $\angle B = 110°$, find $\angle C$ and $\angle D$.
23. In Fig., A, B, C, D are points on a circle. AC and BD intersect at E. If $\angle AEB = 130°$ and $\angle ADC = 20°$, find $\angle ABC$.
24. Prove that a cyclic parallelogram is a rectangle.

Surface Areas & Volumes:

25. Write the formula for: a) Curved surface area (CSA) of a right circular cone. b) Total surface area (TSA) of a right circular cone. c) Surface area of a sphere. d) Curved surface area and total surface area of a hemisphere.
26. Find the CSA and TSA of a right circular cone whose radius is 7 cm and slant height is 25 cm. Take $\pi = \frac{22}{7}$.
27. The slant height and base diameter of a conical tomb are 25 m and 14 m respectively. Find the cost of white-washing its curved surface at the rate of ₹210 per m^2.
28. Find the surface area of a sphere of radius: a) 7 cm, b) 10.5 cm, c) 3.5 m
29. A hemispherical dome of a building has radius 21 m. Find: a) Its curved surface area, b) Its total surface area.
30. Write the formula for the volume of: a) A right circular cone, b) A sphere, c) A hemisphere.
31. Find the volume of a cone whose: a) Radius = 6 cm, height = 7 cm b) Radius = 3.5 m, height = 12 m.
32. The volume of a right circular cone is 9856 cm^3. If the diameter of the base is 28 cm, find:
    a) Height of the cone b) Slant height of the cone c) Curved surface area of the cone.
33. Find the volume of a sphere whose radius is: a) 7 cm b) 0.63 m.
34. A hemispherical bowl of inner radius 10.5 cm is to be tin-plated inside at ₹16 per 100 cm^2. Find the cost of tin-plating.
35. The diameter of the moon is approximately one-fourth of that of the earth. Find the ratio of their surface areas and the ratio of their volumes.

Complete Your Portfolio for Annual Exam.

शीतकालीन अवकाश कार्य

कक्षा नवीं

विषय हिंदी

अपठित गद्यांश

- एक अपठित गद्यांश के प्रश्नोत्तर का अभ्यास कार्य

पठित गद्यांश

- एक पठित गद्यांश के प्रश्नोत्तर का अभ्यास कार्य
- एक पठित काव्यांश के प्रश्नोत्तर का अभ्यास कार्य

अनुच्छेद लेखन

- मेरे जीवन का लक्ष्य

पत्र लेखन

- छात्रावास में रहने वाली अपनी छोटी बहन को फैशन की ओर अधिक रुझान न रख, ध्यानपूर्वक पढ़ाई करने की सीख देते हुए पत्र लिखिए |

ई-मेल लेखन

- अपने क्षेत्र से बस शुरु करने का आग्रह करते हुए परिवहन निगम के सचिव को ई-मेल लिखें|

संवाद लेखन

- वोट मांगने आए पर्षद और ग्रामप्रधान के बीच संवाद लिखें

संदेश लेखन

1 आप चेतन हैं,आप आर्यन पब्लिक स्कूल के छात्र हैं|इसकी सूचना देते हुए एक सूचना तैयार करें|

2 आप सारांश हैं,आप विद्यास्थली स्कूल के छात्र संघ के सचिव है| ग्रीष्मकालीन अवकाश में विद्यालय में योग शिविर लगाया जाएगा,उसके लिए सूचना तैयार करें|

परियोजना कार्य

पठित पाठों के लेखक अथवा कवियों के जीवन और कृतित्व पर परियोजना तैयार करें

KENDRIYA VIDYALAYA GUNUPUR

WINTER BREAK HOLIDAY HOMEWORK

SUBJECT-SCIENCE CLASS – IX

1. Two objects of masses 4 kg and 16 kg are separated by a distance of 2 m. If the distance between them is doubled, by what factor will the gravitational force change? (Calculate initial and final force ratio.)
2. The weight of a body on Earth is 98 N. What will be its weight at a height equal to Earth's radius above the surface?
3. A stone is dropped from the top of a tower. It reaches the ground in 4 's. Calculate:

   (a) Height of the tower

   (b) Velocity of the stone just before hitting the ground

4. Two bodies attract each other with a force of F. If the mass of one body is doubled and the distance between them is tripled, find the new gravitational force in terms of F
5. A body of mass 5 kg is initially at rest. A force of 20 N acts on it for 4 seconds. Calculate:

   (a) Final velocity

   (b) Distance travelled during this time

6. A bullet of mass 20 g moving with a velocity of 400 m/s strikes

   a wooden block and comes to rest in 0.04 s.

   Calculate: (a) Retardation

   (b) Force exerted by the block on the bullet

7. Two bodies of masses 2 kg and 3 kg are moving with velocities 5 m/s and –2 m/s respectively. They collide and stick together. Find the common velocity after collision.

8. A body of mass 2 kg is moving with a velocity of 10 m/s.

   Find its: (a) Kinetic energy

   (b) New kinetic energy if its speed is doubled

   (c) Ratio of both kinetic energies

9. A machine lifts a load of 200 N through a height of 5 m in 10 s.

   Calculate: (a) Work done

   (b) Power of the machine

10. A ball is thrown vertically upward with a velocity of 20 m/s.

    Calculate: (a) Maximum height reached

    (b) Kinetic energy at the highest point

    (c) Total mechanical energy

WINTER BREAK HOLIDAY HOMEWORK

Subject: English Language & Literature

CLASS IX

General Instructions

- Homework should be done in **neat handwriting** in your English HW
- Originality will be appreciated.
- Submission date: **After Winter Break**.

A. Grammar

1. Revise write the rules of
    - **Tenses**
    - **Modals**
    - **Subject–Verb Agreement**
2. Write:
    - 10 sentences using different modals
    - 10 error-correction sentences (self-created)

B. Creative Writing

1. Write a **descriptive essay (200–250 words)** on:
   "A Memorable Winter Vacation"
2. Write a **short story** on the theme:
   "Kindness can change the world"

C. Literature Task

- Choose **any prose or poem** from the syllabus and write:
    - Theme
    - Literary devices (any three)
    - Message/Value

D. Creative Task

Book / Poem Review

- Read any book or poem of your choice and prepare a **creative review** (with illustrations or mind map).

KENDRIYA VIDYALAYA SANGATHAN GUNUPUR

SUBJECT: ARTIFICIAL INTELLIGENCE(417)

CLASS: IX

SECTION A : OBJECTIVE TYPE QUESTIONS

1	If you are aware of your own values, likes, dislikes, strengths & shortcomings as an individual, it denotes the fact that you are a. Self confident c. Self controlled b. Self motivated d. Self aware	**1**
2	Focusing on the good, especially in the face of hardship, constitutes as optimistic attitude. Losing a game for example might be interpreted as a loss or an opportunity to analyze game methods and develop in order to win in future. This shows- a. Self-belief b. Hard work c. Positive attitude d. commitment	**1**
3	In digital technology, information is translated into a. bits(0,1) b. electric pulse c. Mechanical pulse d. digits (0-9).	**1**
4	Which of the following is a web browser? ' a. Internet b. Chrome c. Windows d. None of the above	**1**
5	In which of the following communications, do we get an instant feedback? a. Visual communication b. Written communication c, Oral communication d, Non-verbal communication	**1**
6	Personal hygiene is essential because it helps in our daily lives to i a. Stay healthy b. Avoid feeling ashamed due to had breath/body odour c. Create a good image of ourselves.d. All of these	**1**

1	canvas of 41s canvas helps us to analyze and recognize the nature of problem. a. What b. Where c. what d. Who	**1**
2	The game 'Quick Draw' is based on which Al domain? a. Data for Al b. NLP c. CV d. None of these	**1**
3	helps to represent graphical data that uses symbols to convey a story and help people understand large volumes of information. a.Data set b. Data Visualization c. Data Exploration d. None of these	**1**
4.	The process of breaking down the big problem into a series of simple steps is known as — ---------- a. Modularity ID. Efficiency c. Both (a) and (b) d. None of them	**1**

5	In fraud and risk detection, Al can be a great help. It mainly works on the following Al domain a. NLP b. Computer Vision c. Data Science d. Machine learning	**1**
6.	Al project cycle helps us to a. create better Al projects easily b. create Al projects faster c. understand the process d. all of the above	**1**

1	Data about the houses such as square footage, number of rooms, features, whether a house has a garden or not, and the prices of these houses, i.e., the corresponding labels are fed into an AI machine. By leveraging data coming from thousands of houses, their features and prices, we can now train the model to predict a new house's price. This is an example of A. Reinforcement learning B. Supervised learning B. Unsupervised learning D. None of the above	**1**
2	The_____ are people who face the problem and would benefit from the solution. a.Stakeholders b. Key persons c. Developer d. End user	**1**
3	_____enables machine to improve at tasks with experience. a. Deep learning b. Machine learning c. Al d. None of these	**1**
	In the following question 4 and 5 , a statement of assertion (A) is followed by a statement of reason (R). Mark the correct choice as: (a) Both A and R are true and R is the correct explanation of A. (b) Both A and R are true but R is not the correct explanation of A. (c) A is true but R is false. (d) A is false but R is true (e) Both A and R are false.	
4	Assertion (A): A self-driving car is made up of a combination of sensors, cameras, radar and AI. Reason (R): The owner is liable if a self-driving car is involved in an accident	**1**
5	Assertion (A): A pie chart is divided into segments to represent values of Different sizes. Reason (R): Pie Chart is very effective when we have so many data series	**1**
6	What does probability mean? a) The total number of possible outcomes in an event b) The ratio of favourable outcomes to all outcomes c) The chance of an event happening d) How certain an event will occur	**1**

1	The method of collecting correct and dependable data to work with is known as _ a. Problem Scoping b. Data Acquisition c. Data Exploration	**1**

	d. Modeling	
2	What are the different types of data a. Structured Data b. Unstructured Data c. Both a) and b) d. None of the above	**1**
3	_____is **not** a stage of AI Project cycle a. Problem Scoping & Data Acquisition b. Data Exploration & Modeling c. Evaluation d. Debugging	**1**
4	How you can identify the problem scoping in the project? a. Understand why the project was started b. Define the project's primary objectives c. Outline the project's work statement d. All of the above	**1**
5	What are the various types of learning algorithms? a. Supervised learning b. Unsupervised Learning c. Reinforcement Learning d. All of the above	**1**
6	What is 'M' in the 'SMART' goal setting method a. A) Must B) Meaning C) Measurable D) None of these	**1**

Q-5	**Answer any 5 out of the given 6 questions (1x5=5 marks)**	
1	A set of instructions given to a computer to carry out a specific task is called a(n) _____ a) Job b) Work c) Program d) Programming	**1**
2	From which function we can take input in scripting mode in python program. a) input() b) int() c) input d) output()	**1**
3	Which of the following is the valid Python file extension? a) . python b) . pl c) . py d) . p	**1**
4	_____ are a sequence of values of any type, and are indexed by integers. They are immutable and enclosed in (). a) String b) Lists c) Tuples d) All of the above	**1**
5	How may goals are in SDG set by UNO? a.15 b.16 c.17. d.18	**1**

6	The control charts and procedures of descriptive statistics which are used to enhance a procedure can be classified into which of these categories? (A) Behavioural tools (B) Serial tools (C) Industry statistics (D) Statistical tools	**1**

SECTION B- SUBJECTIVE TYPE QUESTIONS

Answer any 3 out of 5 questions on EMPLOABILITY SKILL (2x3=6 makrs) **Answer each question in 20-30 words.**		
6	What are verbal communications? Give one example for oral communications.	**2**
7	Write the four steps for effective Time management?	**2**
8	What is the difference between a businessman and an entrepreneur?	**2**
9	Explain the concept of cloud computing and its advantages?	**2**
10	Explain 'Affordable and Clean Energy?	**2**
Answer any 4 out of 6 questions on SUBJECT SPECIFIC SKILL (2x4=8 marks) **Answer each question in 20-30 words.**		
11	Write down any two Applications of Statistics?	**2**
12	What do you mean by Data Science and Computer Vision. Give suitable examples for each?	**2**
13	What is Data Literacy?	**2**
14	A bag contains 5 red balls, 3 blue balls, and 2 green balls. A ball is drawn at random. Calculate the probability of drawing a blue ball.	**2**
15	What are the negative Impacts of generative AI on Society?	**2**
16	Write any two feature of python language?	**2**
Answer any 3 out of 5 questions in 50-80 words each (4*3=12 marks)		
17	Explain role of AI in modern education and their impact on society?	**4**
18	Define AI, ML and DL. Also state the relation among them?	**4**
19	Considering the ethical challenges associated with generative AI, what are your thoughts on establishing guidelines or regulations to ensure responsible use of these technologies? How can we balance the potential benefits and risks?	**4**
20	Ravi is a microbiologist studying the growth of a species of fungi. He observes that as the humidity level increases, the fungal growth increases steadily up to a certain point, after which it starts to decrease. Based on this information, answer the following questions: a) Which AI model would best represent this situation? Justify your answer. b) Plot a graph to show the trend of this data.	**4**

SECTION A: OBJECTIVE TYPE QUESTIONS

Q. 1	**Answer any 4 out of the given 6 questions on Employability skill (1 x 4 = 4 marks)**	
i.	Why is self-management important for students studying AI? a. It enhances creativity b. It improves communication skills c. It helps in managing workload and deadlines d. It increases knowledge retention	**1**
ii.	"All the deleted files and folder are stored in task bar". True or false	**1**
iii.	ne entrepreneurial skill refers to the ability to handle multiple responsibilities at the same time is . self confidence . multitasking . passion . self-management	**1**
iv.	Which of the following is not the self-management skill? a. Being positive b. Being responsible c. Being stubborn d. working with hygiene and grooming	**1**
v.	Rohan's face lights up with a big smile, and his eyes widen in excitement as he sees Mayank. Mayank's face also lights up, expressing joy and surprise. This is an example of …… a. Verbal Communication b. Non-Verbal Communication c. Visual Communication d. None of these	**1**
vi.	Which of these is not one of the objective of sustainable development? a. Social b. Environmental c. Political d. Economic	**1**
Q. 2	**Answer any 5 out of the given 6 questions (1 x 5 = 5 marks)**	
i.	Assertion(A): Machine Learning is a subset of Artificial Intelligence. Reasoning(R): While AI encompasses a broader range of concepts and approaches, Machine Learning specifically involves the use of algorithms that enable computers to learn patterns from data. a. Both A and R are correct and R is the correct explanation of A b. Both A and R are correct but R is not the correct explanation of A c. A is correct but R is not correct d. A is not correct but R is correct.	**1**

ii.	How many domains of AI is there? a. One b. Two c. Three d. Four	**1**
iii.	Which is the last stage of AI project cycle. a. Problem Scoping b. Evaluation and Development c. Modelling d. Data Exploration	**1**
iv	A…… is the smallest unit of a digital image that can be displayed on a digital display device. a. bit b. byte c. pixel d. none	**1**
v	In which of the following layers of a neural network does the processing of data occurs? a. Input layer b. Hidden layers c. output layer	**1**
vi	A python program saved with an extension…….. a. py b. pt c. ph d. po	**1**
Q. 3	**Answer any 5 out of the given 6 questions (1 x 5 = 5 marks)**	
i	Which of the following is not an application of NLP? a. Chatbot b. Virtual assistant c. Biometric d. None	**1**
ii	Which of the following is not a Sustainable Development Goal? a. Zero hunger b. climate Action c. Green Agriculture d. No poverty	**1**
iii	Which of the following enables the software to train itself to perform tasks with vast amount of data? a. Data modeling b. Deep learning c. System map d. none	**1**
iv	The recommendation feature in YouTube is an example of which of the following? a. Machine Learning b. Deep Learning c. Both a and b d. None	**1**

v	What is the function of dendrites? a. Transmit Information b. Receive signals c. Store data d. both a and b	**1**
vi	Which function is used to take input from the user? a. print( ) b. input( ) c. in( ) d.int( )	**1**
Q 4	**Answer any 5 out of the given 6 questions (1 x 5 = 5 marks)**	
i	Which of the following is an application of Computer Vision? a. Fingerprint Recognition b. Face recognition c. speech recognition d. None	**1**
ii	Which of the following phase in the AI project cycle identify the objectives of developing the project? a. Data exploration b. Problem Scoping c. Data acquisition d. Evaluation	**1**
iii	Which one of the following is not a parameter of big data? a. Velocity b. Virtuosity c. Varity d. Volume	**1**
iv	A neural network is a machine learning algorithm based on the model of a human neuron. (a) True (b) False	**1**
v	Which operator divide the operand and return the reminder? a. / b. // c. % d. #	**1**
vi	In python output of following statement print (10**2) will be……. a. 100 b. 20 c. 5 d. 0	**1**
Q. 5	**Answer any 5 out of the given 6 questions (1 x 5 = 5 marks)**	
i	SDGs are a set of _____ goals	**1**
ii	_____ provides a visual summary of information that helps to find out the trends and patterns contained within data.	**1**
iii	A neural network learns by three methods, namely Supervised learning, unsupervised learning and _____.	**1**

iv	In _____ learning, the algorithm learns from a data set which is unlabeled.	**1**
v	A _____ is a reserved word which you cannot use as the name of an identifiers.	**1**
vi	The _____ function is used to print or display the output .	**1**

SECTION B: SUBJECTIVE TYPE QUESTIONS

Answer any 3 out of the given 5 questions on Employability Skills (2 x 3 = 6 marks)
Answer each question in 20 – 30 words.

Q. 6	Differentiate between encoding and decoding in the communication cycle ?	**2**
Q. 7	What is the importance of time management in self-management ?	**2**
Q. 8	State two key difference between a computer's RAM and ROM.	**2**
Q. 9	What is entrepreneurship?	**2**
Q. 10	Mrs. Gupta is concerned about her high monthly electricity bills. She has spent a lot of money in replacing her old appliances with those that have high energy rating, but her household electricity bill hasn't come down significantly. Suggest some other measures she could take to reduce the electricity bill.	**2**

Answer any 4 out of the given 6 questions in 20 – 30 words each (2 x 4 = 8 marks)

Q. 11	What are the different components of NLP ?	**2**
Q. 12	What is computer vision ?	**2**
Q. 13	Name any two data visualization tool .	**2**
Q. 14	What is big data ?	**2**
Q. 15	Write any two application of Neural network ?	**2**
Q. 16	Write any two feature of python ?	**2**

Answer any 3 out of the given 5 questions in 50– 80 words each (4 x 3 = 12 marks)

Q. 17	What do you understand by AI ethics? Explain any three AI Ethics issues.	**4**
Q. 18	Explain any two limitations of Artificial Intelligence ?	**4**
Q.19	What is the importance of AI project cycle? List all the stages.	**4**
Q 20	Describe two different way of collecting data .	**4**
Q 21	Define variable and mention rules for choosing a variable names.	**4**

अ. क्ष् **आ.** ष् **इ.** क्षा **ई.** आ

घ). श् + य् + आ + म् + अ + ल् + अः = ...

अ. श्यामलः **आ.** श्यामला **इ.** श्यामलम् **ई.** श्यामलाः

६. रेखांकितस्य वाक्यांशस्य सन्धिपदं सन्धिविच्छेदं वा लिखत **(१ X ४ = ४)**

क). नास्ति शोकसमो रिपुः । (नास्ति = ...+.....)

ख). अहं वृत्त्यर्थं विक्रीणे, न तु धनलिप्सया । (वृत्त्यर्थं = ...+.....)

ग). कालः पिबति तत् + रसम् । (तत् + रसम् = ...)

घ). ततो भिक्षाम् + ग्रहीष्ये । (भिक्षाम् + ग्रहीष्ये = ...)

७. कोष्ठके प्रदत्तस्य शब्दस्य समुचितेन शब्दरूपपदेन रिक्तस्थानं पूरयत । **(१ X ४ = ४)**

क). प्रान्तरे ..... क्रीडन्ति । (बालक)

अ. बालकः **आ.** बालकौ **इ.** बालकाः **ई.** बालकेषु

ख). गङ्गा पवित्रतमा ..... भवति । (नदी)

अ. नदी **आ.** नद्यौ **इ.** नद्याः **ई.** नदीभिः

ग). परोपकाराय वृक्षाः पत्राणि पुष्पाणि ..... च ददति । (फल)

अ. फलस्य **आ.** फलम् **इ.** फले **ई.** फलानि

घ). अधुना ..... संस्कृतं लिखामि । (अस्मद्)

अ. आवयोः **आ.** अहं **इ.** त्वम् **ई.** वयम्

८. कोष्ठकगतधातोः समुचितरूपेण शून्यस्थानं पूरयत (केवलं चतुष्टयम्) **(१ X ४ = ४)**

क). वर्षाकाले वर्षाः ..... । (भू)

अ. भव **आ.** भवति **इ.** भवतः **ई.** भवन्ति

ख). ह्यः त्वम् कुत्र ..... ? (अस्)

अ. अस्ति **आ.** आसीत् **इ.** आसीः **ई.** आसम्

ग). प्रतिदिनं प्रातः अहं पितरौ ..... । (नम्)

अ. नमति **आ.** नमामि **इ.** नमसि **ई.** नमामः

घ). श्वः जनकः नगरम् ..... । (गम्)

अ. गमिष्यति **आ.** अगच्छत् **इ.** गमिष्यतः **ई.** गच्छामः

ङ). सर्वे जीवाः सुखिनः ..... । (भू)

अ. भवतु **आ.** भवन्तु **इ.** भवति **ई.** भवेत्

९. कोष्ठके प्रदत्तस्य शब्दस्य समुचितविभक्तिपदेन शून्यस्थानं पूरयत (केवलं चतुष्टयम्) (१ X ४ = ४)

क). ..... परितः कृषिक्षेत्राणि शोभन्ते । (ग्राम)

अ. ग्रामं **आ.** ग्रामाः **इ.** ग्रामस्य **ई.** ग्रामेषु

ख). ..... विना सुखं नास्ति । (धन)

अ. धनं **आ.** धनानाम् **इ.** धनेषु **ई.** धन

ग). पिता ..... सह गच्छति । (पुत्र)

अ. पुत्रस्य **आ.** पुत्रे **इ.** पुत्रेण **ई.** पुत्रः

घ). तस्मै श्री-..... नमः । (गुरु)

अ. गुरुं **आ.** गुरवे **इ.** गुरुः **ई.** गुरूणाम्

ङ). ..... अलम् । (विवाद)

अ. विवादः **आ.** विवादं **इ.** विवादस्य **ई.** विवादेन

पु समुचितपदं चित्वा लिखत (१ X ३ = ३)

ख). धाव् + क्त्वाच् = ... ।
अ. धावितम् आ. धावत्वं इ. धाविता ई. धावित्वा

ग). उप + विश् + ल्यप् = ... ।
अ. उपविश आ. उपाविशय इ. उपविश्य ई. उपविशल्यं

क). दृश् + तुमुन् = ... ।
अ. द्रष्टुम् आ. दर्शयितुम् इ. दृष्टम् ई. दर्शितम्

अथवा

क). स्था + क्त्वाच् = ... ।
अ. स्थित्वा आ. स्थिता इ. स्थातुम् ई. स्थात्वा

ख). सम् + कृ + ल्यप् = ... ।
अ. सत्कृत्य आ. समेत्य इ. संस्कृतं ई. संस्कृत्य

ग). गम् + तुमुन् = ... ।
अ. गमितुम् आ. गन्तुम् इ. गातुम् ई. गमनम्

११. उचितेन अव्ययपदेन शून्यस्थानं पूरयत (केवलं द्वयम्) (अधुना , सर्वदा , सर्वत्र) (१ X २ = २)

क). ..... सत्यं वदेत् ।
ख). वायुः ..... भवति ।
ग). ..... संस्कृतस्य परीक्षा प्रचलति ।

" घ " खण्डः - पठितावबोधनम् (३० अंकाः)

१२. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नोत्तरं लिखत

इदं श्रुत्वा पिता पुत्रम् उवाच - हे सौम्य ! पश्य अत्र वटबीजे एव महान् स्थूलः शाखादिमान् न्यग्रोधः वटः उत्पन्नः सन् तिष्ठति । एवम् अणिम्नः स्थूलं जगद् उद्भवति । विश्वसिहि , हे सौम्य ! स एव आत्मा । तत् एव सत् । तत्त्वमसि ॥

(अ). एकपदेन उत्तरत

क). स्थूलं जगद् कस्मात् उद्भवति ?
ख). पिता आरुणिः कम् उवाच ? (१/२ X २ = १)

(आ). पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

क). वटबीजे कीदृशः वटवृक्षः तिष्ठति ? (२ X १ = २)

(इ). प्रश्नानुसारेण शुद्धोत्तरं चिनुत ।

क). अत्र ' सूक्ष्मात् ' इति पदस्य किम् विलोमपदं प्रयुक्तमस्ति ? (१ X २ = २)
अ. सन् आ. स्थूलात् इ. अणिम्नः ई. सौम्य

ख). पाठांशस्य " तत्त्वमसि " इति पदे कर्तृपदं किम् अस्ति ?
अ. तत् आ. त्वम् इ. असि ई. तत्त्वम्

१३. अधोदत्तं श्लोकं पठित्वा प्रश्नोत्तरं लिखत

पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि जलमन्नं सुभाषितम् ।

मूढैः पाषाणखण्डेषु रत्नसंज्ञा विधीयते ॥

(अ). एकपदेन उत्तरत (१/२ X २ = १)

क). मूढैः कुत्र रत्नसंज्ञा विधीयते ?

ख). पृथिव्यां कति रत्नानि सन्ति ?

(आ). पूर्णवाक्येन उत्तरत (२ X १ = २)

क). पृथिव्यां कानि त्रीणि रत्नानि भवन्ति ?

(इ). प्रश्नानुसारेण शुद्धोत्तरं चिनुत (१ X २ = २)

क). ' सलिलम् ' इत्यर्थे श्लोके किम् पदं प्रयुक्तमस्ति ?

अ. जलम् **आ.** अन्नम् **इ.** सुभाषितम् **ई.** संज्ञा

ख). श्लोके क्रियापदं किम् अस्ति ?

अ. रत्नानि **आ.** पृथिव्यां **इ.** विधीयते **ई.** त्रीणि

१४. प्रदत्तं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नोत्तरं लिखत

प्रतापः - श्रुतपूर्व इव स्वरः । (सैनिकं प्रति) वृक्षम् आरुह्य दृश्यतां कः एष शब्दापयति ?

सैनिकः - (निपुणं निरीक्ष्य) महाराज ! मेवाडमन्त्री भामाशाहः खलु एषः ।

प्रतापः - अये भामाशाहः आगतः ! कथमस्माकं दौर्भाग्यं भवताऽपि परिज्ञातम् ।

(भामाशाहः धनराशिमादाय आयाति)

भामाशाहः - (सप्रणामम्) अन्नदातः ! सेवकं परित्यज्य कुत्र प्रस्थितो भवान् ?

प्रतापः - (दीर्घं निःश्वस्य) न क्वापि बन्धो ! गन्तुमपि न शक्यते । धनसेनयोः अभावे देशरक्षणाय पर्याकुलाः स्मः ।

भामाशाहः - भवतः चिन्तातुरतां परिज्ञाय भग्नमिव मे हृदयम् ।
(धनराशिं निर्दिश्य) इयं सम्पतिः खलु कस्मै प्रयोजनाय ? ईदृशे एव कर्मणि अस्याः उपयोगः श्रेयान् ।

प्रतापः - सत्यं वदति भवान् ।

भामाशाहः - यद्येवं तर्हि गृह्यताम् । त्रोट्यतां पारतन्त्र्यशृङ्खलाः स्वकीयैः लौहबाहुभिः ।
स्वतन्त्रः क्रियतां स्वदेशः ।

(धनराशिं प्रतापचरणयोः अर्पयति)

प्रतापः - (साश्चर्यम्) किमिदं भवान् करोति ? नाहं दत्तां सम्पत्तिं पुनः आददामि ।

भामाशाहः - (सविनयम्) गृह्यतां भगवन् ! देशं धर्मं च रक्षितुम् ।

प्रतापः - धन्योऽसि मन्त्रिवर्य ! त्वदीया जननी धन्या । सुकुले जातोऽसि ।
(द्वादशवर्षाणि यावत् पञ्चविंशतिसहस्रसैनिकानां पालयित्रीं सम्पत्तिमवलोक्य सैनिकान् प्रति)
अस्मिन्नेव क्षणे स्वदेशं पारतन्त्र्यात् मोचयितुं योत्स्यामहे ।
(भामाशाहम् अभिलक्ष्य) सखे ! एहि गाढं परिष्वजस्व माम् ।

भामाशाहः - अनुगृहीतोऽस्मि ।

(अ). एकपदेन उत्तरत
X २ = १) (१/२

क). कः मेवाडमन्त्री आसीत् ?

ख). मन्त्री प्रतापचरणयोः किम् अर्पयति ?

(आ). पूर्णवाक्येन उत्तरत
२) (२ X १ =

क). नाट्यांशस्य अन्ते भामाशाहः राजान किं वदति ?

(इ). प्रश्नानुसारेण प्रदत्तविकल्पेभ्यः शुद्धोत्तरं चिनुत (१ X २ =
२)

क). अत्र नाट्यांशे ' सौभाग्यम् ' इति पदस्य किं विलोमपदं प्रयुक्तमस्ति ?

अ. दौर्भाग्यम् **आ.** शुभम् **इ.** भाग्यम् **ई.** भगम्

ख). नाट्यांशस्य " स्वतन्त्रः क्रियतां स्वदेशः ।" इति वाक्ये क्रियापदं किम् अस्ति ?

अ. स्वतन्त्रः **आ.** क्रियतां **इ.** स्वदेशः **ई.** देशः

१५. स्थूलाक्षरचिह्नितं पदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत (१ X ५ = ५)

क). श्वेतकेतुः **फले** बीजानि पश्यति ।

ख). **कर्मणा** संसिद्धिं याति ।

ग). **ऐश्वर्यस्य** विभूषणं सुजनता ।

घ). **धर्मव्याधः** मातापित्रोः भक्तः आसीत् ।

ङ). शोकः **धैर्यं** नाशयति ।

१६. निम्नलिखितस्य श्लोकस्य अन्वये समुचितपदैः शून्यस्थानं पूरयत (१/२ X ४ = २)

(नवाम्बुभिः , स्वभावः , फलोद्गमैः , समृद्धिभिः)

श्लोकः भवन्ति नम्रास्तरवः फलोद्गमैः नवाम्बुभिर्भूरिविलम्बिनो घनाः ।
अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ॥

अन्वयः - तरवः . . . . . नम्राः भवन्ति , ...घनाः भूरिविलम्बिनः (भवन्ति) , सत्पुरुषाः . . . . . अनुद्धताः (भवन्ति), परोपकारिणाम् एषः एव. . . . . .(भवति)॥

अथवा

(पयोदानाम् , दानात् , वित्तस्य , स्थितिः)

श्लोकः *गौरवं प्राप्यते दानात् न तु वित्तस्य सञ्चयात् ।*
स्थितिरुच्चैः पयोदानां पयोधीनामधः स्थितिः ॥

अन्वयः - गौरवं . . . . . प्राप्यते न तु . . . . . सञ्चयात् ; (दानात्). . . . . उच्चैः स्थितिः (अस्ति), (परन्तु सञ्चयात्) पयोधीनाम् अधः. . . . . .(अस्ति) ॥

१७ प्रसङ्गानुसारं निम्नवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां कृते उचितमर्थं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत (१ X ४ = ४)

क). खन्यमाना भूमिः तोयं ददाति । (तोयम् = ...)
अ. दुग्धम् **आ.** मृत्तिकाम् **इ.** जलम् **ई.** फलम्

ख). ब्राह्मणः परं विषादम् अगच्छत् । (विषादम् = ...)
अ. दुःखम् **आ.** दिनम् **इ.** सुखम् **ई.** सत्यम्

ग). यस्य लोचनं शास्त्रं नास्ति , सः तु अन्धः एव । (लोचनम् = ...)
अ. मुखम् **आ.** नेत्रम् **इ.** श्रोत्रम् **ई.** वदनम्

घ). आशु परं श्रेयः अवाप्स्यसि । (आशु = ...)
अ. आशंका **आ.** आकाशः **इ.** आशा **ई.** शीघ्रम्

१८. अधोलिखिताम् उपनिषत्कथां पूरयितुं मञ्जूषातः समुचितपदं चित्वा लिखत (१/२ X ८ = ४)

अभवत् , वेदानि , हे श्वेतकेतो ! , गुरुं , श्रुतं , तत्त्वज्ञानं , अद्भुतं , श्वेतकेतुः

महर्षेः आरुणेः पुत्रः (१) . . . . . आसीत् । द्वादशवर्षीयं तं पुत्रं पिता आरुणिः उवाच - हे श्वेतकेतो ! (२) . . . . . प्रति गच्छ अध्ययनार्थं यतः सौम्य ! अस्मत्कुलीनः अनधीत्य न भवति इति । सः पुत्रः आचार्यम् उपेत्य यावत् चतुर्विंशतिवर्षः अभवत् तावत् सः सर्वान् (३) . . . . . सार्थान् अधीत्य पितुः सकाशम् आगच्छत् । सः च " सर्वश्रेष्ठः अहम् " इति मन्यमानः उद्धतस्वभावः (४) . . . . . । एवम्भूतं पुत्रं दृष्ट्वा पिता उवाच - (५) . . . . . कः ते उपाध्यायात् अतिशयः प्राप्तः येन त्वं कुलाननुरूपम् उद्धतः असि ? जानासि किं तत्, येन श्रुतेन अन्यत् अश्रुतम् अपि (६) . . . . . भवति, अमतं मतम्, अविज्ञातं विज्ञातं च भवति इति । एतद् (७) . . . . . प्रश्नं श्रुत्वा पृच्छति - कथम् इति ! इत्युक्तः पिता दृष्टान्तेन (८) . . . . . प्रतिपादयति ।।

.....।। इति शम् ।।.....

केन्द्रीय विद्यालय संगठनम्, गुणुपुरः

सत्रम्— (२०२३-२४)

आवधिक परीक्षण – ०१ कक्षा - नवमी पूर्णसंख्या – ४०

समयः - घ.०१:३० मिनिट् विषयः – संस्कृतम्

(५×२=१०)

१. पाठेषु किमपि श्लोकद्वयं लिखत ?

(२×५=१०)

२. पूर्ण वाक्येन उत्तरयत ?

क. कालः कस्य रसं पिबति ?

ख. परमापदां पदं किम् ?

ग. सम्पदः कीदृशाः भवन्तु ?

घ. शोकः किं किं नाशयति?

ङ. कीदृशी भूमिः तोयं ददाति ?

(१×५=५)

३. सन्धि कुरुत ?

क. सङ्गः+सकलम्=_____?

ख.मार्गारव्धाः+सर्वयत्नाः=_____?

ग. सर्वकारणम्+इदम्=_____?

घ. वयम्+इदम्= _____?

ङ. ब्राह्मणः+ अपि=_____?

(१×५=५)

४. सन्धि विच्छेदं कुरुत ?

क. गदाघातः=_____+_____ ?

ख. नदीशः =_____+_____ ?

ग. दैवमेव=_____+_____ ?

घ. उपेन्द्रः =_____+_____?

ङ. तथैश्वर्यम्=_____+_____?

(१×५=५)

५. शून्यस्थानं पूरयत ?

क. नास्ति _____ रिपुः।

ख. सद्भिः लीलया प्रोक्तं _____।

ग. संतान हि सङ्गः _____।

घ. माधवः _____अवसत् ।

ङ. शोकः_____नाशयति ।

(१×५=५)

६. स्तम्भ मेलनं कुरुत ?

क	ख
आदानम्	अपसृत्य
उपसृत्य	प्रदानम्
रिपुः	मित्रम्
वल्कलैः	दुकूलैः
शोकः	हर्षः

•X•X•X•X•X•X•X•X•X•

केन्द्रीय विद्यालयः, गुणुपुरः

PERIODIC TEST - 3, सत्रम्- २०२३-२४

श्रेणी - नवमी

समयः-घ.१:३०मिनिट्।

विषयः- संस्कृतम्

पूर्ण संख्या -४0

---

१ निम्नलिखितेषु किमपि श्लोकद्वयं पूर्णरूपेण लिखत (२×२=४)

क. अहो! एषां वरं ..... निराशा यान्ति नार्थिनः ।

ख. पत्र -पुष्प-फलच्छाया .....कामान्वितन्वते ।

ग. छायामन्यस्य कुर्वन्ति ..... सत्पुरुषा इव।

२. अधोलिखितकथायाः पूर्तिं मञ्जूषायाः उचितैः पदैः कुरुत - (१×८=४)

(गृहम्, अधुना, अपि, राजर्षे, अष्टावक्रः, श्रुत्वा, मातरम्, अपृच्छत्)।

एकदा बालः _____ मित्रैः सह क्रीडित्वा _____ आगत्य स्व _____ पितु विषये _____ ।माता अवदत् - "तव पिता _____ जनकस्य सभायां शास्त्रार्थं करणाय गतः आसीत्।परम् _____ यावत् न आगतवान् ।अहं _____ चिन्तातुरा अस्मि । अष्टावक्रः इदं _____ अवदत् - "जननि! अलं चिन्तया।"

३. मञ्जूषातः उचितम् अव्ययपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत- (१/२×४=२)

(सम्यक्, कुत्र, अधुना, उभयत्र)

i) मार्गम् _____ वृक्षाः सन्ति।

(ii) अहम् _____ संस्कृतं पठामि ।

(iii) त्वं _____ गत्वा पठिष्यसि?

(iv) सः _____ कार्याणि न करोति ।

४. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

ततश्च सा साध्वी भर्तुः शुश्रूषां कृत्वा भिक्षामादाय मुनेः अन्तिकम् आगता। स च मुनिः बद्धाञ्जलि तामवदत् - "कथं त्वया अनन्यगोचरो बलाकावृत्तान्तो ज्ञात इति ब्रूहि ततो भिक्षा गृहीष्ये।" साऽवदत् "मुने। न भर्तृसेवायाः अपर कञ्चन धर्मं करोम्यहम् । सखसादेन एव मे एतादृशं विज्ञानम्। किञ्च इतः धर्मव्यायचाख्य कञ्चन मास-विक्रयिणं गत्वा एतत् पृच्छ । ततस्ते श्रेयो भविष्यति त्वं च निरहङ्कारः भविष्यसि इति।" एवं सर्वविदा पतिव्रतया अभिहितः गृहीतातिथिसत्कारः स मुनिः ता प्रणम्य तद्गृहाद् निरगच्छत् ।

I. एकपदेन उत्तरत- (१×२=२)

(क) साध्वी किम् आदाय मुनेः अन्तिकम् आगता?

(ख) मांसविक्रयिणः किं नाम आसीत्?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

(क) सा मुनिं किम् अवदत् ? (२×२=४)

(ख) कीदृशः मुनिः तां प्रणम्य निरगच्छत् ?

III. भाषिककार्यम्

(i) अनुच्छेदे 'समीपम्' इत्यस्य पदस्य कृते कि पदम् आगतम्। (१×२=२)

(क) आदाय (ख) अन्तिकम् (ग) ज्ञातम् (घ) अभिहितः

(ii) 'भविष्यति' क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्?

(क) त्वम् (ख) अहम् (ग) श्रेयः (घ) ता:

५.अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धि विच्छेदं वा विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत-

1. यद्यपि त्वं वीरोऽसि (१×५=५)

(क) यदि + अपि (ख) यद्य + पि (ग) यदि + पि (घ) यद्य + अपि

2. अधुना सूर्योदयः भवति ।

(क) सूर्यो + दयः (ख) सूर्य + उदयः (ग) सूर्य + दयः (घ) सूर्य + ओदयः

3. बालकाः विद्यालयं गच्छन्ति ।

(क) विद्य + अलयम् (ख) विद्या + अलयम् (ग) विद्या + आलयम् (घ) विद्याः + आलयाम्

4. तस्मै धनं ददाम्यहम्।

(क) ददामि + अहम (ख) ददामी + अहम्। (ग) ददानि + हम् (घ) ददामि + हम्

5. देवेन अचिरेणैव कालेन यशः अर्जितम् ।

(क) अचिरे + णैव (ख) अचिरेण + ऐव। (ग) अचिरेणे + एव। (घ) अचिरेण + एव

६. प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितं शब्दरूपं चित्वा वाक्यानि पूरयत-

(i) एकस्मिन् गृहे _____बालकः आसीत् । (अस्मद्) (१×४=४)

(क) मत् (ख) मया (ग) मम (घ) माम्

(ii) सः _____सह वसति । (बालक)

(क) रामम् (ख) रामेण (ग) रामे (घ) रामस्य

(iii) सः _____ पुत्रः प्रतीयते । (युष्मद्)

(क) युष्मद् (ख) तेन (ग) त्वया (घ) तव

(iv) _____प्रवचनं तस्यां सभायां अवति । (मुनि)

(क) मुनिम् (ख) मुनिः (ग) मुनिनाः (घ) मुनेः

७.अधोलिखितान् प्रश्नान् यथानिर्देशम् उत्तरत-

(क) 'दिनकरदीप्तिरिव भवकीर्तिः दिक्षु प्रसारम् आप्नोतु ।' अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् । (१×५=५)

(ख) 'तत्र पक्षिणः स्वयं समायान्ति ।' अत्र 'समायान्ति' इति क्रियापदस्य किं कर्तृपदं प्रयुक्तम्'

(ग) 'महाराज! आनीतोऽयं कुविन्दः ।' अस्मिन् वाक्ये 'आनीतः' इति विशेषणपदस्य किं विशेष्यपदं प्रयुक्तम् ?

(घ) 'यावद् अपरा व्यवस्था न भवति।' अस्मात् वाक्यात् विशेषणपदं चित्वा लिखत ।

(ङ) 'झटिति आगच्छ मया साकम्।' अस्मात् वाक्यात् 'सह' इति पदस्य पर्यायपदं चिनुत ।

८. किमपि पञ्च शब्दान् गृहित्वा वाक्यानि रचयत ?

अद्य –

च–

सर्वत्र–

अपि–

भविष्यति–

उभयत–

सह–

९. स्थूलपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

(क) वृक्षाणां फलानि अपि परार्थाय भवन्ति ।

(ख) तरवः स्वविभूतिभिः सर्वेषां कामान् पूरयन्ति ।

(ग) चन्दनपादपः समन्तात् सत्त्वैः आश्रितः वर्तते।

केन्द्रीयविद्यालयसंगठनम् / KENDRIYA VIDYALAYA SANGATHAN
भुवनेश्वरसंभाग/: BHUBANESHWAR REGION
सत्रान्तपरीक्षा /TERM END EXAMINATION (2024-25)

कक्षा - नवमी / CLASS - IX अवधि : होरात्रयम्
विषयः-संस्कृतम् / Subject- SANSKRIT Time allowed: 3 hours

सामान्यनिर्देशाः -

1 . कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 8 पृष्ठानि मुद्रितानि सन्ति ।
2. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 18 प्रश्नाः सन्ति ।
3. अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः भागाः सन्ति ।
4. प्रत्येक भागम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि ।
5. उत्तरलेखनात् पूर्व प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः ।
6. प्रश्नस्य क्रमाङ्कः प्रश्नपत्रानुमारम् एव लेखनीयः ।
7. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।
8. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

प्रश्नपत्रस्वरूपम्-

'क' भागः अपठित-अवबोधनम्	10 अङ्काः
'ख' भागः रचनात्मक कार्यम्	15 अङ्काः
'ग' भागः अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्	25 अङ्काः
'घ' भागः पठित-अवबोधनम्	30 अङ्काः

'क' भागः अपठित-अवबोधनम् (10 अङ्काः)

Q1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि लिखत

भारतदेशे बहवः उत्सवाः भवन्ति । तेषु होलिका नाम प्रमुखः उत्सवः अस्ति। एषः फाल्गुनमासस्य शुक्लपक्षस्य पूर्णिमाया तिथौ भवति। प्राचीनकाले हिरण्यकश्यपुः नाम नृपः आसीत्। तस्य पुत्र प्रहलादः विष्णुभक्तः आसीत्। नृपः प्रहलादं मारयितुम् ऐच्छत्। नृपस्य भगिनी होलिका अस्मिन् प्रयासे नष्टा अभवत्। प्रहलादः सुरक्षितः आसीत्। अतः जनाः इदं पर्व मन्यन्ते । जनाः नृत्यन्ति, गायन्ति। मिष्ठान्नं च खादन्ति। गुलालम् परस्पर लिम्पन्ति।

I. एकपदेन उत्तरत - (प्रश्न द्वयस्य)

(i) जनाः परस्परम् किम् लिम्पन्ति? (ii) नृपस्य नाम किम् आसीत्? (iii) नृपः कम् मारयितुम् ऐच्छत्?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत -(प्रश्न द्वयस्य)

(i) होलिका का आसीत् ? (ii) जना: कथं होलिकापर्वं मन्यन्ते ? (iii) होलिका कीदृशः उत्सवः अस्ति?

III. अस्य अनुच्छेदस्य कृते एकं समुचितं शीर्षकं लिखत ।

IV. निर्देशानुसारम् उत्तरत-

(i) 'गायन्ति' अत्र कः लकारः?

(क) लट् (ख) लङ् (ग) लृट् (घ) लोट्

(ii) 'प्रयासे' इति पदे का विभक्तिः?

(क) प्रथमा (ख) द्वितीया (ग) तृतीया (घ) सप्तमी

(iii) 'प्रमुखः उत्सवः' अत्र विशेषणपदं किम् ?

(क) उत्सवः (ख) उत्सवाः (ग) प्रमुखः (घ) मुखः

'ख' भागः रचनात्मक कार्यम् 15 अङ्काः

Q2. मित्रं प्रति लिखितम् अधः पत्रं मंजूषाप्रदत्त शदैः पूरयित्वा पुन लिखत - 1/2 x 10

तिथि: 12.3.2025

प्रिय मित्र!(ii)_____ । (i) _____

इदानी(iii) _____ यत् मम (iv) _____ विवाह कार्यक्रमः आगामी मासस्य (v) _____ चेन्नै नगरे भविष्यति। तदानीं तव (vi) _____आवश्यकी ।(vii) _____ पूर्वमेव अत्र आगत्य (viii) _____ कुरू इति प्रार्थये। तव पितृभ्यां मम (ix) _____ निवेदय । भवत: प्रिय मित्रम् (x) _____ ।

मञ्जुषा

राकेश: , सप्ताहे , उपस्थिति: , द्विदिनं , नमस्कारान् , इत्थं , भवत: प्रिय मित्रम् , बेंगलुरत: , मातु: , सहायतां , विवेक, निवेदयामि

Q3. - मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया चित्रं दृष्ट्वा पञ्चवाक्यानि संस्कृतेन लिखत ।

मञ्जुषा

कृषकः, वृषभौ, स्वेदपूर्णम्, परिश्रमकारणात्, अन्नदाता, मेघानां प्रतीक्षाम्, सूर्यातपे, चालयति, कर्षतः, अन्नोत्पादने, हलम्, योगदानम्

Q.4

मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानानि पूरयित्वा कथां पुनः लिखत ।

भारतवर्ष कृषिप्रधानः (i)_____ अस्ति । अत्र अनेके जनाः (ii)_____ निवसन्ति । अत्र (iii)_____कृषिकार्यं कुर्वन्ति, अन्नानि च उत्पादयन्ति । अन्नं (iv)_____ जीवनं न सम्भवति । कृषिकार्यं विना (v)_____उत्पादनं न भवति । अतः अस्माकं देशे ग्रामाणों कृषकाणां च महत्त्वं विद्यते । केचन ग्रामीणाः स्वे-स्वे गृहे (vi)_____कार्याणि कुर्वन्ति । यथा लौहकाराः (vii)_____ कुर्वन्ति, कुम्भकाराः मृत्तिकाभिः (viii)_____रचयन्ति, तक्षकाः काष्ठेन मंचकान्, फलकान्, आसन्दिकाः च निर्मान्ति । अनेकेषु ग्रामेषु विद्युत्-सुविधा नास्ति । जलानाम् अभावे कृषिः अपि अभीष्टं फलं न ददाति । वस्तुतः (ix)_____ कठिनं भवति । परन्तु ग्रामीणाः जनाः स्वल्पेन (x)_____ सन्तुष्टाः भवन्ति ।

मञ्जुषा

कृषकाः , देशः , ग्रामेषु , विना , अन्नानाम् , लौहकार्यं , एव , स्थित्वा , घटान् , ग्राम्यजीवनं

अथवा

अधोलिखितसंवादं मञ्जूषाप्रदत्तवाक्यैः पुरयत -

आचार्यः - प्रणव ! किं त्वं स्वजीवनलक्ष्य निर्धारितवान्?
प्रणवः - आम् गुरवः।1—----------
आचार्य: - शोभनम्, तर्हि चिकित्सको भूत्वा जनसेवां करिष्यसि।
2—----------
प्रणवः- महोदय! चिकित्साक्षेत्रे बहुधनार्जनस्यापि अवसरः प्राप्यते।
3—----------
आचार्यः- किम् धनार्जनाय विदेशगमनमेव तव जीवनोद्देश्यम्?
अभ्यासवान् भव ।
4 —----------
प्रणवः - आचार्य! किं स्वप्रतिभायाः उपयोगं कृत्वा सुविधाकांक्षा नोचिता?
आचार्य:- अनुचिता नास्ति सुविधानां धनानां च इच्छा, परं
5—----------

मञ्जूषा

(क) स्वदेशं प्रति स्वकर्तव्यस्य उपेक्षा न करणीया। (ख) अहं चिकित्साविज्ञानं पठिष्यामि। (ग) भारते अध्ययनं कृत्वा विदेशं पलायिष्यसे? किमिदम् उचितम् ? (घ) उत्तमं जीवनलक्ष्यम्। (ङ) अहं तु चिकित्सको भूत्वा विदेशे जीवनं यापयिष्यामि इति मम मनसि बलवती इच्छा अस्ति।

'ग' भागः अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्_____ 25 अङ्काः

Q5. अधोलिखितवर्णानाम् उच्चारणस्थानानि लिखत **– (प्रश्नचतुष्टयम्)**

(i) ए, ठ्, श्,ओ- एतेषु वर्णेषु कः वर्णः तालव्यः ?

(ii) 'औ' इति वर्णस्य उच्चारणस्थानं किम् ?
(iii)ल्,त्,ऌ,ष्,स्,थ् - एतेषु वर्णेषु कस्य वर्णस्य उच्चारण स्थानं दन्ता: न अस्ति ?
(iv) 'ह्' वर्णस्य उच्चारणस्थानं किम् ?
(v) 'पृथिवी' इति पदे कस्य वर्णस्य उच्चारणस्थानं दन्ताः अस्ति ?

Q.**6** रेखाङ्कितपदेषु संन्धि/संन्धि विच्छेदं वा कृत्वा लिखत। (केवलम् प्रश्नचतुष्टयम्)
i. जगत् **+** ईशः सर्वान् रक्षति।
ii. प्रत्येकम् अयनस्य अवधिः षण्मासाः ।
iii. भर्तृसेवायाः अपरं कश्चन धर्म न करोम्यहम् ।
iv.त्वं कुलाननुरूपम् उद्धत**:+** असि।
v.अहं भवद्दर्शनै: आत्मनं धन्यं मन्ये ।
vi. कर्मणैव हि संसिद्धिम् आस्थिता जनकादयः ।

Q7.उपपदविभक्ति-अनुसारं समुचितपदं चित्वा लिखत **(**केवलं प्रश्नचतुर्णाम्**)**
i.भगवन् । दत्तं _____ स्वमनः भवते।(क) मया (ख) मम (ग) माम् (घ) मे
ii. अष्टावक्रः प्रत्यवदत् "जननि ! अलं _____ ।(क)चिन्तया (ख) चिन्तनं (ग) चिन्ताया: (घ) चिन्तां
iii. _____ फलन्ति वृक्षाः,परोपकारार्थमिदं शरीरम् ।
(क) परोपकारी (ख) परोपकाराय (ग) परोपकारेण (घ) परोपकारस्य
iv. महाराणाप्रताप: अरण्ये कतिपयै: _____ सह शिलायाम् उपविष्ट: आसीत्।
(क) विश्वासपात्रेण (ख) विश्वासपात्राणाम् (ग) विश्वासपात्रै: (घ) विश्वासपात्रान्
v ._____ प्रति कृतज्ञताम् अनुभवामः |
(क) वृक्षः (ख) वृक्षान् (ग) वृक्षस्य (घ) वृक्षे

Q8.अधोलिखिवाक्येषु उचितम् शब्दरूपं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत**- (**प्रश्नचतुर्णाम्**)**
i. तत्र गमने मम _____ भविष्यति।
(क) कार्यहानिं (ख) कार्यहानि: (ग) कार्यहाने (घ) कार्यहानय:
ii. श्वेतकेतुः _____ आधीत्य आगच्छत् ।
(क) विद्या (ख) विद्यया (ग) विद्याएं (घ) विद्यां
iii. चन्दनस्य मूलं _____आश्रितम् ।
(क) भुजङ्गैः (ख) भुजङ्गेषु (ग) भुजङ्गभि: (घ) भुजङ्गानां
iv. जनकः स्वमनः _____ यच्छति।
(क) अष्टावक्रं (ख) अष्टावक्राय (ग) अष्टावक्रेण (घ) अष्टावक्रेभ्य:
v. . गङ्गा पवित्रतमा _____ भवति ।
(क) नदि (ख) नदी (ग) नद्य: (घ) नदीम्
Q9. प्रदत्त विकल्पेभ्यः उचितधातुरुपैः रिक्तस्थानानि पुरयत। **(**केवलम् प्रश्नचतुष्टयम्)
i. अहं त्रुटितान् तन्तून् _____ ।
(क) संयोजयामि (ख) संयोजयन्ति (ग) संयोजयति (घ) संयोजयषि
ii. महाराज! अनीतोऽयं कुविन्दः । अयं काव्यं कर्तुं न _____ ।
(क)जानामि (ख) जानाति (ग) जानामि (घ) जानन्ति

iii. स जननिम् _____ । (क) अपृच्छत: (ख) अपृच्छत (ग) अपृच्छत् (घ) अपृच्छामि

iv. जना: दानेन पुण्यं _____।

(क) लभते (ख) लभेन्ते (ग) लभध्वे (ग) लभन्ते

v भो सुकुमार ! त्वम् किमर्थं चिन्तितः _____ ।

(क) अस्ति (ख) अस्मि (ग) असि (घ) स्मः

Q10.उचित प्रत्ययं संयोज्य/वियोज्य रिक्तस्थानानि पुरयत। **(**केवलम्प्रश्नत्रयम्**)**

i. ब्राह्मण: गृहम् उपसृत्य पश्यति।

(क) उप+सृ+ ल्यप् (ख) उप + सृ + क्यप् (ग) अप +सृ + ल्यप् (घ) उप+सृ+ शतृ

ii. गच्छन् पिपीलकः योजनानाम् शतानि अपि याति।

(क) गम्+ छन् (ख) गम्+ शतृ (ग) गम्+ शन् (घ) गम्+ अन्य

iii. मृगादीनां मांसानि स्वधर्म इति मत्वा वृत्त्यर्थं विक्रीणे, न तु धनलिप्सया । हे मुने !

(क) मन् + क्त्वाच् (ख) मत् +क्त्वाच् (ग) मन् + त्वा (घ) मत्+ त्वा

iv. स: किमपि कर्तुम् न इच्छति

(क) कृ+ तमुन् (ख) कृ+नमुन् (ग) कृ+तुम् (घ) कृ+ तुमुन्

Q11. मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितैः अव्ययपदैः रिक्तस्थानानि पूरयत **- (**प्रश्चनुष्टयम् **)**

i. पण्डितः लक्ष्मीधरः मम राजभवने वासयितव्यः, _____अपरा व्यवस्था न भवति ।

ii. _____भवान् इच्छति, तदा यद् वस्तु भवदीयम् अस्ति, (iii)_____ महयम् अर्पय ।

iv.स _____आत्मा । तत् त्वम् असि ।

v._____ महातपा नाम वनवासी मुनिः आसीत् । मञ्जूषा

एव , यावद् , यदि , तत् ,पुरा

Q12. उचित संख्यापदैः रिक्तस्थानानि पुरयत।**(**प्रश्नचतुष्टयम्**)**

i. शिक्षक: बालकं _____(४) प्रश्नान् अपृच्छत् ।

ii. अस्माकं कक्षायां _____(३४) च्छात्रा: पठन्ति ।

iii. मम विद्यालये _____(३) मित्राणि सन्ति।

iv. तस्या: अण्डे _____(२) माला स्त: ।

Q13. निम्नलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

बालः अष्टावक्रः मित्रैः सह क्रीडित्वा गृहं प्रत्यावृत्तः । स जननीम् अपृच्छत् "मातः ! क्व आस्ते मम पिता" साऽवदत्- "जात ! तव पिता राजर्षेः जनकस्य सभां विद्वद्भिः सह शास्त्रार्थाय गतः आसीत्, किन्तु अधुना याव प्रतिनिवृत्तः । अहमपि चिन्तातुरा अस्मि ।" इदं निशम्य अष्टावक्रः प्रत्यवदत् "जननि ! अलं चिन्तया । श्वः प्रभाव अहं राजसभां गत्वा ज्ञास्यामि का वार्ता" इति। माताऽवदत् "त्वं बालोऽसि । राजसभायां तव प्रवेशो न सुलभः । त उपहासोऽपि सम्भाव्यते।" विलक्षणप्रतिभासम्पन्नः सर्वशास्त्रपारङ्गतः अष्टावक्रः अभाषत "मातः ! मा भैषीः ईदृशीं वा आशङ्कां मा विधेहि। अहं पित्रा सह क्षिप्रमागमिष्यामि।"

(क) एकपदेन उत्तरत । **(**प्रश्नद्वयस्य**)**

i. अष्टावक्रः किं कृत्वा गृहं प्रत्यावृत्तः ?

ii. राजसभायां कस्य प्रवेश: न सुलभ: ?
iii. अष्टावक्रस्य पिता कुत्र गत: आसीत् ?
(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत । **(**प्रश्नद्वयस्य)
i. अष्टावक्र: जननीं किम् अपृच्छत् ?
ii. अष्टावक्र: मातरम् किम् अभाषत ?
iii. जननी अष्टावक्रम् तस्य पितु: विषये किम् अवदत् ?
(ग**)** निर्देशानुसारंम् उत्तरत । **(**प्रश्नद्वयस्य**)**
i. "श्रृत्वा" -इत्यर्थे अत्र किं पदं प्रयुक्तम् ?
(क) विधेहि (ख) निशम्य (ग) अभाषत (घ) चिन्तया
ii. अहं राजसभां गत्वा ज्ञास्यामि का वार्ता । अत्र क्रियापदं किं ?
(क) गत्वा। (ख) वार्ता (ग) ज्ञास्यामि (घ) अहं
iii. "विद्वद्भि:" इत्यस्य विपर्यय: अत्र लिखित ?

Q14. निम्नलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत **-**

निम्ब**!** त्वदीयकटुता यदि दाहहन्त्री**,**
गायन्तु मूढमनुजास्तव दोषगाथाः ।
तप्तास्ते एव तपनोपमपित्ततापैः
गास्यन्ति मित्रवर **!** तावकगीतकानि ॥

(क) एकपदेन उत्तरत**-** (प्रश्नद्वयस्य)
i. कस्य कटुता दाहहन्त्री ?
ii. मूढमनुजा: किं गायन्ति ?
iii. श्लोकेऽस्मिन् कस्य वृक्षस्य विषये वर्णितम् अस्ति ?
(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत । (प्रश्नद्वयस्य)
i. तप्ता: ते एव जना: किं गायन्ति ?
ii. निम्वस्य का दाहहन्त्री अस्ति ?
iii. कै: तप्ता: जना: तावक गीतकानि गायन्ति ?
(ग) निर्देशानुसारंम् उत्तरत । **(**प्रश्नद्वयस्य**)**
i. त्वदीयकटुता इत्यत्र "त्वदीय" इति पदस्य कोऽर्थ: ?
ii. श्लोकात् एकम् अव्ययपदं चित्वा लिखत ?
iii.

SET -1

Roll Number

Candidates must write the Set No. on the title page of the

KENDRIYA VIDYALAYA GUNUPUR

SAMPLE TEST

Please check that this question paper contains _ printed pages.

Set number given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer book by the candidate.

Check that this question paper contains questions.

Write down the Serial Number of the question in the left side of the margin before attempting it.

15 minutes time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed 15 minutes prior to the commencement of the examination. The students will read the question paper only and will not write any answer on the answer script during this period.

CLASS – IX
SUB: COMMUNICATIVE SANSKRIT

Max. Marks: 40 **Time Allowed: 1:30**

सामान्य निर्देशाः **:**

1.*अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति।*

2. *प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि क्रमेण लेखनीयानि।*

3. *प्रश्नसङ्ख्या प्रश्नपत्रानुसारं लेखनीयानि।*

4.*प्रश्नपत्रे उत्तराणि न लेखनीयानि ।*

5.*सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि । प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।*

खण्डः -'क'

(*अपठित-अवबोधनम्*)

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत-

भारतवर्षे षट् ऋतवः भवन्ति। तेषु वसन्तः ऋतुराजः कथ्यते। चैत्रे वैशाखे च मासे बसन्तस्य ऋतुः भवति। वसन्ते द्वौ प्रमुखौ उत्सवौ भवतः - वसन्तोत्सवः होलिकोत्सवः च। वसन्तोत्सवे सर्वत्र प्रमादो भवति। नराः नार्यः च सर्वत्र गायन्ति नृत्यन्ति च। होलिकोत्सवः फाल्गुनमासस्य पूर्णिमायां मान्यते। हर्षातिरेकेण नराः, नार्यः, युवानः, वृद्धाः बालकाः च प्रसन्नाः जायन्ते। जनाः परस्परं रक्तवर्ण रक्तचूर्णं च प्रक्षिपन्ति । द्वेषं विस्मृत्य सर्वे परस्परं मिलन्ति। रात्री जनाः परस्परम् आमन्त्र्य प्रीतिभोजं कृत्वा आमोदं मानयन्ति । वार्तालापस्य माध्यमेन सर्वे जनाः कण्ठेन मिलित्वा स्वजीवनं सुखमयं कुर्वन्ति ।

I. *एकपदेन उत्तरत-* (*केवलं प्रश्नद्वयम्*)

(1/2×2=1)

(i) भारते कति ऋतवः भवन्ति ?

(ii) कदा सर्वत्र प्रमादो भवति ?

II. *पूर्णवाक्येन उत्तरत-* (केवलं प्रश्नमेकम्)

(1×1=1)

(i) होलिकोत्सवे नराः नार्यः च किं कुर्वन्ति?

(ii) वार्तालापस्य माध्यमेन सर्वे जनाः किं कुर्वन्ति?

///. अस्य अनुच्छेदस्य कृते समुचितं शीर्षकं लिखत ।

(1×1=1)

IV. *भाषिककार्यम्-* (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(1×2=2)

(i) अस्मिन् अनुच्छेदे 'ऋतुराजः' इति कस्य पदस्य विशेषणं वर्तते ?

(क) वसन्तः (ख) वैशाखः

(ग) चैत्रः (घ) फाल्गुनः

(ii) 'प्रक्षिपन्ति' इति क्रियायाः कर्तृपदं अत्र अनुच्छेदे किम् ?

(क) जनाः (ख) बालकाः

(ग) कन्याः (घ) नार्यः

(iii) 'भारतवर्षे षट् ऋतवः भवन्ति। अत्र वाक्ये क्रियापदं किम्?

(क) पद् (ख) भवन्ति

(ग) ऋतवः (घ) भारते

खण्डः - 'ख'

(*रचनात्मक-कार्यम्*)

2. *मञ्जूषातः समुचितपदैः अधोलिखितं संवादं पूरयित्वा पुनः लिखते -*

(1/2×10=5)

रामः - त्वम् कुत्र (i)..... ?

रत्नः - अहम् (ii)..... गच्छामि ।

रामः - (iii)..... विद्यालये कति अध्यापकाः सन्ति ।

रत्नः - मम विद्यालये (iv) .....अध्यापकाः सन्ति ।

रामः - तव (v).....अध्यापिका न अस्ति ?

*रत्नः - मम विद्यालये (vi) .....*अध्यापिका अस्ति ।

रामः - तव अध्यापकानां (vii)..... कीदृशः अस्ति ?

रत्नः - तेषां व्यवहारः (viii)..... अस्ति ।

रामः - अहम् अपि तत्र (ix)..... इच्छामि ।

रत्नः - आम् (x)..... आगच्छतु।

मञ्जूषा -

[*अवश्यमेव, व्यवहारः, विद्यालयम्, एका, पञ्चदश, स्नेहशीलः, तव, पठितुम्, विद्यालये, गच्छसि***]**

अथवा

मन्जूषातः पदानि विचित्य अधोलिखितकथायां रिक्तस्थानानि पूरयत।

श्रीरामः (i) .....आसीत् । सः (ii) .....दशरथस्य पुत्रः आसीत् । (iii) .....आज्ञां पालयितुं सः चतुर्दशवर्षाणि यावत् वने (iv) .....अकरोत् । तेन सह तस्य (v)..... सीता भ्राता लक्ष्मणः चापि (vi) .....अगच्छताम् । वने (vii) .....सीताम् अहरत् । रामः (viii) .....हत्वा सीताम् आनयत् । सः..... (ix) विभीषणाय अयच्छत् । रामायणे श्रीरामस्य (x)..... वर्णिता अस्ति ।

मञ्जूषा-

[*रावणः, रावणम्, जीवनकथा, मर्यादापुरुषोत्तमः, पितुः, वनम्, निवासम्, राज्ञः, लंकाराज्यम्, पत्नी*]

खण्डः - 'ग'

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

3.**अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कुरुत। (केवलं प्रश्न *त्रयम्*)**

(1×3=3)

(i) पुरा <u>कोऽपि</u> वनवासी मुनिः आसीत्।

(ii) अहं <u>भवद्दर्शनैः</u> आत्मानं धन्यं मन्ये।

(iii) बालकः सुस्थः <u>सर्पश्च</u> व्यापादितः ।

(Iv) <u>यदि+एवं</u> तर्हि गृह्यताम् I

4.***प्रदत्तविकल्पेभ्यः कारकोपपदविभक्तिम् आश्रित्य उचितपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत।***

(केवलं प्रश्नत्रयम्) *(*

*1x*3=3*)*

(i) तदा ---------- उपरि एका बलाका विष्ठाम् उद्सृजत् ।

(क) तस्मात् *(ख) तस्य*

(ग) तस्मिन् *(घ) तस्मै*

ii) सैनिकः .....प्रति कथयति ।

(क) प्रतापः *(ख) प्रतापस्य*

(ग) प्रतापाय *(घ) प्रतापं*

(iii) विषणुशर्मा ---------- नीतिशिक्षां ददाति स्म ।

(क) राजकुमारान् *(ख) राजकुमारेभ्यः*

(ग)राजकुमाराणाम् *(घ) राजकुमारैः*

(iv) यथा रोचते ..... ।

(क) भवद्भ्यः *(ख) भवतां*

(ग) भवान् *(घ) भवतः*

5.उचितशब्दरूपाणि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (1×4=4)

i. ..... कक्षायाम् बालिकाः पठन्ति ।

(क) मया (ख) मत्

(ग) मम (घ) माम्

ii. गौरवं ..... प्राप्यते।

(क) दानस्य (ख) दानाय

(ग) दानात् (घ) दानम्

iii. ..... जलं पवित्रं भवति ।

(क) नदीनाम् (ख) नदीषु

(ग) नदीभ्यः (घ) नद्यां

iv. तस्मै वदान्य …….. तरवे नमोऽस्तु ।

(क) गुरुः (ख) गुरौ

(ग) गुरुम् (घ) गुरवे

v. काष्ठात् ……. जायते।

(क) अग्निः (ख) अग्निं

(ग) अग्नेः (घ) अग्नौ

6.**उचितधातुरूपाणि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत। (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)**

(1×4=4)

i. सः जननीम् .....।

(क) अपृच्छत् (ख) अपृच्छत

(ग) अपृच्छम् (घ) अपृच्छन्

ii. हे श्वेतकेतो! गुरुं प्रति .....।

(क) गच्छ (ख) गच्छतु

(ग) गच्छानि (घ) गच्छत

iii. अयं काव्यं कर्तुं न .....।

(क) जानाति (ख) जानन्ति

(ग) जानसि (घ) जानामि

iv. आवां परिश्रमफलम् अवश्यं .....।

(क) लपस्यावहे (ख) लप्स्ये

(ग) लप्स्येते (घ) लपस्यामहे

v. वयं स्वपितॄन् अवश्यमेव .....।

(क) सेवावहे (ख) सेवामहे

(ग) सेवेथे (घ) सेवेरन्

7.***संख्यावाचि-पदानां कृते संस्कृतभाषायाम् उचितं रूपं लिखित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत।***

(केवलं प्रश्नत्रयम्)

(½x2 =1)

वेदाः..... (4) सन्ति।।

परिवाराः..... (3) कन्याः सन्ति।

मोहनः ..... (75) प्रतिशताकान् प्राप्तवान्।

खण्डः 'घ'

(पठितावबोधनम्)

8.*अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत ।*

महर्षेः आरुणेः पुत्रः श्वेतकेतुः आसीत्। द्वादशवर्षीयं तं पुत्रं पिता आरुणिः उवाच हे श्वेतकेतो । गुरुं प्रति गच्छ अध्ययनार्थं यतः सौम्य ! अस्मत्कुलिनः अनधीत्य न भवति इति। सः पुत्रः आचार्यम् उपेत्य यावत् चतुर्विंशतिवर्षः अभवत् तावत् सः

सर्वान् वेदान् सार्थान् अधीत्य पितुः सकाशम् आगच्छत्। सः च 'सर्वश्रेष्ठः अहम् '

इति मन्यमानः उद्धत स्वभावः अभवत् ।

I. *एकपदेन उत्तरत* *(केवलं प्रश्नद्वयम्).*

(1/2×2=1)

(क) श्वेतकेतुः कस्य पुत्रः आसीत्?

(ख) श्वेतकेतुः किमर्थं गुरुं प्रति अगच्छत्?

(ग) श्वेतकेतुः कम् उपेत्य वेदान् अपठत्?

*II. **पूर्णवाक्येन उत्तरत** (केवलं प्रश्नद्वयम्).*

(1×2=2)

(क) श्वेतकेतुः किं कृत्वा पितुः सकाशम् आगच्छत् ?

(ख) श्वेतकेतुः कथम् उद्धतस्वभावः अभवत् ?

(ग) पिता आरुणिः तं पुत्रं किम् उवाच ?

*III. **भाषिककार्यम्** - (केवलं प्रश्नद्वयम्).*

(1×2=2)

(क) "महर्षेः आरुणेः" अनयोः पदयोः किं विशेषणपदम् ?

(ख) "गच्छ" इति क्रियायाः किं कर्तृपदम् ?

(ग) "पठित्वा" इत्यर्थे किं पर्यायपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

9. *अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत।*

मूलं भुजङ्गैः शिखरं प्लवङ्गैः शाखा विहङ्गैः कुसुमानि भृङ्गैः ।

नास्त्येव तच्चन्दनपादपस्य यन्नाश्रितं सत्वभरैः समन्तात् ॥

I. *एकपदेन उत्तरत-* **(**

½x2=1)

(i) चन्दनस्य शिखरं कैः आश्रितम् ?

(ii) कस्य वृक्षस्य विषये अस्मिन् श्लोके वर्णितम् ?

II. *पूर्णवाक्येन उत्तरत-* **(**

1x2=2)

(i) चन्दनपादस्य कुसुमानि कैः आश्रितानि ?

(ii) विहगैः का आश्रिता?

III. *भाषिककार्यम्-* **(**

1x2=2)

(i) 'जीवैः' इत्यस्य पदस्य कः पर्यायः श्लोके आगतः ?

(क) भृङ्गैः **(ख) विहगैः**

(ग) सत्वभरैः *(घ) प्लवङ्गैः*

(ii) 'आश्रितम्' इत्यस्याः क्रियायाः कर्तृपदं किम् ?

(क) सत्वभरैः. *(ख) चन्दनपादस्य*

(ग) सम्मन्तात्. *(घ) तच्चन्दनपादपस्य*

(iii) श्लोकात् 'क्त' प्रत्ययययुक्तम् एकं पदं चित्वा लिखत ।

(क) नास्त्येव **(ख) यन्नाश्रितं**

(ग) आश्रितम्. **(घ) समन्तात्**

(iv) 'चन्दनपादपस्य..... सत्वभरैः न आश्रितम् ।'

उचितपदेन रिक्तस्थानं पूरयतु भवान् -

(क) समन्तात् **(ख) नास्त्येव**

(ग) तत् *(घ) यन्नाश्रितम्*

10.*रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत (केवलं प्रश्नद्वयम्)*

(1×2=2)

(क) <u>अष्टावक्रः</u> मिथ्याज्ञानगर्वितान् दृष्ट्वा हसति।

(ख) <u>राज्ञा</u> हास्यकारणं पृष्टम्।

(ग) अष्टावक्रः <u>पितरम्</u> आदाय क्षिप्रम् आगमिष्यति।

11. *अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रसङ्गानुकूलम् उचितार्थं चित्वा लिखत।*

(*केवलं प्रश्नत्रयम्*)

(1x3=3)

(क) येन त्वं कुलाननुरूपम् <u>उद्धतः</u> असि।

(i) उदण्डः *(ii) परोपकारी*

(iii) तत्परः *(iv) सेवकः*

(ख)सः पितुः <u>सकाशम्</u> आगच्छत्।

(i) शीघ्रम् (ii) समीपम्

(iii) उपेत्य (iv) दूरम्

(ख)सः पुत्रः आचार्यम् <u>उपेत्य</u> अपठत्।

(i) दूरं गत्वा (ii) भवनं गत्वा

(iii) समीपं गत्वा (iv) गृहं गत्वा

(घ)एवम् <u>अणिम्नः</u> स्थूलं जगत् उद्भवति।

(i) विशालात् (ii) सूक्ष्मात्

(iii) स्थूलात् (iv) दुर्बलात्